

CARTEA DE DEBUT A ANEI BLANDIANA

Margareta Dumitrescu*

*Persoana întâia plural*¹, volumul cu care Ana Blandiana a debutat în 1964, este astăzi o carte nu tocmai ușor de găsit, situație la care au concurat mai mulți factori. E drept, cartea nu a mai fost niciodată reeditată integral. S-ar mai putea invoca și argumentul tirajului de numai 1650 de exemplare, pe care Geo Dumitrescu îl considera pe atunci prohibitiv, invitând Editura pentru Literatură să facă recensământul iubitorilor de poezie din țară, cu mult superior în opinia sa acelei cifre². Mai târziu, în 1988, numărul exemplarelor în circulație va scădea considerabil odată cu retragerea cărților poetei din bibliotecile publice, ca măsură punitivă contra scriitoarei ce se afla sub interdicție³. Așa se explică faptul că acest mic volum este actualmente aproape de negăsit. Iar, în ceea ce privește conținutul, este în genere cunoscut doar în parte, mai ales prin antologiile de autor, din care au fost eliminate toate piesele cu conținut ideologic.

Aversiunea Anei Blandiana față de primul său volum, de care nu s-a simțit niciodată reprezentată din cauza poeziilor politizate pe care a trebuit să le scrie pentru a putea debuta, s-a manifestat mai întâi prin tăcerea cu care a înconjurat perioada în care l-a compus și l-a publicat. E drept, sporadic, găsim unele mărturii în acest sens ale poetei⁴, totuși, în 1982, adică la aproape douăzeci de ani de la apariția plachetei de debut, un reporter mai putea observa: „Deși ați acordat mai

* Universitatea Catania, Italia.

¹ Ana Blandiana, *Persoana întâia plural*, Prefață de Nicolae Manolescu, București, Editura pentru Literatură, 1964.

² Geo Dumitrescu, *Madrigal critic pentru o tânără colegă*, „Gazeta literară”, nr. 28, 1964, p. 2. Geo Dumitrescu face, desigur, această remarcă într-un elan de entuziasm față de cartea Anei Blandiana. În realitate, numărul de 1650 de exemplare în care a apărut *Persoana întâia plural* poate fi considerat un tiraj mediu, comparativ cu tirajul celorlalte cărți de debut ale șaizeciștilor. Acestea se înscriu între un tiraj minim de 1 100 de exemplare, în cazul lui Ion Gheorghe (*Căile pământului*, București, Editura Tineretului, 1960) și un tiraj maxim de 2 160 de exemplare, în cazul Constanței Buzea (*De pe pământ*, București, Editura pentru Literatură, 1963).

³ „A fost vorba nu numai de interzicerea semnăturii mele, ci și de interzicerea cărților mele din bibliotecă. Astfel devenea interdicție și a trecutului, nu numai a viitorului”, interviu realizat de Leo Butnaru, „Literatura și arta”, februarie 1996, în Ana Blandiana, *Cine sunt eu? (un sfert de secol de întrebări)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 267.

⁴ „Dacă s-a întâmplat să fiu supărată de felul în care se scrie despre mine, asta s-a petrecut mai ales atunci când am fost lăudată cu superficialitate” interviu realizat de Constantin Coroiu („Convorbiri literare”, noiembrie 1977), în vol. Ana Blandiana, *Cine sunt eu? (un sfert de secol de întrebări)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 13.

multe interviuri, ați făcut confesiuni, nu-mi amintesc să fi scris undeva despre debutul Dumneavoastră. De aceea, vă rog să ne spuneți când și unde ați debutat?”⁵.

Dar aversiunea Anei Blandiana față de *Persoana întâia plural* este și mai evidentă încă în criteriul pe care l-a adoptat în alcătuirea antologiilor de autor, și anume ignorarea totală a poeziilor ideologice. Iată în ce fel a replicat poeta celor care i-au contestat acest criteriu de selecție: „În toate antologiile de autor pe care le-am publicat atât înainte de '89, cât și după (ultima este *La cules îngeri*, Editura „Litera Internațional”, 2002), sunt antologate și poeme din *Persoana întâia plural*, caracteristice estetic pentru acea perioadă a începutului meu, dar bineînțeles că nu republic cele trei sau patru poeme care nu mă reprezentau nici atunci, care conțin versuri pe care nici nu le-am scris eu, și din cauza căroră mi-am întâmpinat volumul de debut nu cu mândria debutantului de care vorbește ironic Arghezi, ci cu lacrimi”⁶.

Este, desigur, dreptul autoarei să nu publice decât ceea ce apreciază ca fiind reprezentativ pentru profilul său artistic și să excludă din antologii poemele politizate, de circumstanță, „care nu mă reprezentau nici atunci”, știut fiind faptul că până în 1964 tributul ideologic era obligatoriu pentru orice debutant. Totuși, trebuie făcută o rectificare relativă la numărul acelor poeme: nu este vorba, cum afirmă poeta, numai de „trei sau patru poeme”, ci de douăzeci și cinci. În ceea ce privește argumentul invocat de poetă cum că nu toate versurile din poemele politizate îi aparțin, în același interviu mai găsim și alte detalii. „Aceste volume de debut [...] fuseseră îndelung pritocite în edituri, unde adesea redactorul își amesteca pana cu cea a autorului fără ca măcar acesta să știe (cel puțin acesta era cazul meu, care locuiam în provincie), pentru ca producțiile să fie cât mai „publicabile”⁷. Se știe că aceasta era o practică difuză în epocă și în mod sigur astfel trebuie să se fi petrecut lucrurile și cu poemul *Partidului*, cu care se deschide volumul de debut. Poeta le-a imputat adesea editorilor ingerința, mai ales în impunerea titlului, precum și răstălmăcirea sensului, instrumentalizând o trăire autentică care la acea vârstă a inocenței luase proporțiile unei adevărate drame: „există în acest volumaș de debut un poem [...] care se numește *Partidului* și de care nu mi-e rușine, chiar dacă a apărut trunchiat, adăugat, iar titlul nu-mi aparține”⁸. *Partidului* era o poezie inedită, prin urmare nu se poate aprecia amplexivă a imixtiunilor redacționale. În schimb, acuzația de imixtiune se susține mai puțin în cazul celorlalte poeme politizate, deoarece toate au fost publicate mai întâi în diferite reviste și din colaționarea celor două versiuni, din reviste și din volum, dimpotrivă,

⁵ Titus Crisciu, *Convorbiri. Cu poeta Ana Blandiana*, „Orizont”, nr. 27, 1982, p. 1.

⁶ Ana Blandiana, „Oamenii de cultură nu sunt luați în seamă decât în momentele bacșișurilor electorale” (26 aprilie 2003), în vol. Nicolae Coandă, *Celălalt capăt. Interviuri*, București, Editura Curtea Veche, 2006, p. 36.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

se constată o netă îmbunătățire a acelor texte, chiar și în sensul unei ușoare depolitizări: au fost eliminate dedicațiile (unor maiștri, nominalizați, unor colective de muncă etc.), au fost modificate unele titluri cu o formulare prea strident ideologică; în plus, au fost stilizate unele părți, a fost corectată punctuația⁹.

Și încă o precizare referitoare la declarațiile Anei Blandiana: poeta nu a inclus poezii din *Persoana întâia plural* chiar în toate antologiile de autor – așa cum afirmă în interviul citat – , ci numai în șase din totalul de opt. Într-adevăr, din primele două antologii poeta a eliminat complet *Persoana întâia plural*, și anume din volumul *Cincizeci de poeme* (1970), compus din zece inedite, plus alte patruzeci de poezii selectate din *Călcâiul vulnerabil* și din *A treia taină*; de asemenea, placheta de debut lipsește din antologia intitulată *Poezii* (1974), care cuprinde unsprezece inedite, celelalte șaptezeci de titluri provenind din *Călcâiul vulnerabil*, *A treia taină*, *Cincizeci de poeme* și *Octombrie, noiembrie, decembrie*.

Abia în anul 1978 Ana Blandiana se hotărăște să ia în considerație în alcătuirea antologiilor și prima sa carte. Începând cu 1978, volumul *Persoana întâia plural* va fi prezent în următoarele șase antologii de autor, cu un număr variabil de poeme. Vom găsi zece titluri în micul volum intitulat *Poeme*, apărut în 1978 la Editura Albatros, în colecția „Cele mai frumoase poezii”, și anume: *Copilărie*, *Joc 1945* (ulterior se va intitula *Învingător*), *Descântec de ploaie*, *Noapte de dragoste*, *Glumă I* („Vântul tânăr...”), *Mândrie*, *Glumă II* („Plouă soare..”), *Dans în ploaie*, *Recoltă*, *Cântec de miner tânăr*. Numai opt poeme în *Ora de nisip* (1983): *Copilărie*, *Învingător*, *Descântec de ploaie*, *Glumă I*, *Mândrie*, *Dans în ploaie*, *Recoltă*, *Cântec de miner tânăr*. Aceleași opt titluri vor fi incluse și în volumul antologic *Poezii* apărut în 1989 la editura Minerva. Antologia *În dimineața de după moarte* din 1996 cuprinde șase piese: *Copilărie*, *Învingător*, *Descântec de ploaie*, *Recoltă*, *Glumă* („Vântul tânăr...”), *Dans în ploaie*. Autoarea revine la opt titluri, aceleași din 1983 și 1989, în antologia *La cules îngerii* (2003): *Copilărie*, *Învingător*, *Descântec de ploaie*, *Recoltă*, *Cântec de miner tânăr*, *Mândrie*, *Glumă*, *Dans în ploaie*. În antologia *Poeme 1964–2004*, din seria *Opere* de la Editura Humanitas din 2004, vom găsi numai șapte titluri, aceleași pe care le-am citat din antologia precedentă, cu excepția *Cântecului de miner tânăr*.

Recapitulând: datează din 1978 reeditarea pentru prima oară într-o antologie de autor a câtorva poeme din *Persoana întâia plural*. În toate cele șase antologii realizate de Ana Blandiana în perioada 1978–2004, autoarea a selecționat și titluri din cartea sa de debut, de la un maximum de zece la un minimum de șase. Poemele

⁹ În alt interviu, după ce își reneagă (pentru a câta oară?) volumul *Persoana întâia plural* („aproape că nu mă simt autoarea lui”), poeta precizează din nou: „redactorul de la editură, nenumărații lui șefi, cenzura etc. făceau ce voiau cu textul și autorul nu putea să zică nimic. Eu nici măcar nu știam, pentru că locuiam la Cluj și nu aveam nicio legătură cu editura. A fost un șoc absolut când mi-am văzut propria carte, care semăna destul de aproximativ cu ce predasem la editură”, *Ana Blandiana*, „Mă simt scriitoare mai mult în străinătate”, interviu realizat de Dana G. Ionescu, „Adevărul literar și artistic”, nr. din 14 decembrie 2010. Să înțelegem de aici că inedite ar fi fost mai numeroase de treisprezece și că redactorul a eliminat o parte dintre ele în favoarea celor politizate? Oricum, poeziile politizate au fost prezentate într-o ținută mai îngrijită față de varianta lor din reviste.

prezente în toate cele șase antologii sunt următoarele: *Copilărie*, *Învingător*, *Descântec de ploaie*, *Glumă*, *Dans în ploaie*, *Recoltă*. În conștiința cititorului comun, *Persoana întâia plural* se confundă cu aceste șase poezii, la care am mai putea adăuga *Mândrie* și *Cântec de miner tânăr*, clasate pe locurile imediat următoare.

Dacă în antologiile alcătuite de poetă piesele ideologice din *Persoana întâia plural* sunt complet ignorate, în multe dintre antologiile de poezie realizate de alți autori, foarte adesea de redactorii editurilor¹⁰, volumul de debut al Anei Blandiana este prezent, dar este reprezentat în mod invariabil de aceeași piesă, *Partidului*. Să cităm câteva dintre aceste antologii: *Poezia română contemporană. Culegere*, prefață și tabel cronologic de Eugen Simion, București, Editura pentru Literatură, BPT, 1964, p. 475; *Inima țării*, antologie alcătuită de Valeriu Râpeanu și Sorin Movileanu, București, Editura Militară, 1971, p. 38; *Cântare libertății*, antologie, prefață și note de Emil Manu, București, Editura Ion Creangă, 1974, p. 34; *Poezii patriotice*, culegere de Constanța Iliescu și Sanda Rodion, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p. 202; *La trecutu-ți mare, mare viitor*, antologie de poezie patriotică și revoluționară pentru tineret, editată de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, București, Editura Albatros, 1977, p. 289; *Cu glas de aur te cânt, țară*, antologie de versuri patriotice și revoluționare dedicată celei de-a 65-a aniversări a Partidului Comunist Român, București, Editura Eminescu, 1986, p. 544; *Omagiu. 65. Partidul Comunist Român*, București, Editura Cartea Românească, 1986, p. 493.

Același poem *Partidului* a fost de-a lungul anilor republicat de mai multe ori și în revistele vremii, și anume în: „Familia” (nr. 6, 1970, p. 4); „Îndrumătorul cultural” (aprilie 1971, coperta a doua); „Scânteia tineretului” (20 ianuarie 1972, p. 3); „România literară” (nr. 30, 1972, p. 16); Almanahul „Luceafărul” (1983, p. 16); „Săptămâna culturală a capitalei” (nr. 46, 1984, p. 16).

Putem conchide afirmând că, în timp ce din antologiile de autor partea ideologică din *Persoana întâia plural* este complet absentă, în antologiile realizate de alți autori până în 1989 volumul de debut este reprezentat exclusiv de poemul *Partidului*¹¹.

¹⁰ Foarte probabil, editorii nici nu mai răsfoiau volumul *Persoana întâia plural* când trebuia să selecteze textele, ci copiau pur și simplu de la o antologie la alta aceeași poezie, căreia tot ei, după spusele poetei, îi dăduseră un titlu convenabil, *Partidului*. Practica era destul de frecventă în anii aceia, căci iată ce răspunde Nichita Stănescu într-un interviu la întrebarea „Ce drepturi are scriitorul?”: „De a cere editorului, radiodifuziunii și televiziunii să nu-i mai reproducă prin antologii până la epuizare o serie de poezii pe care el însuși le socotește depășite sau slabe. Într-un cuvânt: dreptul de a fi consultat asupra sa însuși. Este adevărat că ce-ți spun eu e mai puțin un drept, și mai mult o dorință”, în Adrian Păunescu, *Sub semnul întrebării. Interviuri*, București, Editura Cartea Românească, 1971, p. 464.

¹¹ Din *Persoana întâia plural* a fost selectată o dată și poezia *Noapte de dragoste*, în antologia alcătuită de Emil Manu, *Cartea țării*, București, Editura Albatros, 1972, p. 45.

Dar e bine să precizăm că în alte antologii, apărute tot înainte de 1989, poeta figurează și cu alte texte, care nu provin din volumul de debut *Persoana întâia plural*, și anume: *Culege ziua* (în *Cântare României*. „Viitor de aur țara noastră are”, antologie alcătuită de Victor Tulbure și Nicolae Stoian, București, Editura Militară, 1965, p.49); *Triptic* (în *Poezie 1965*, București, Editura pentru Literatură, 1965, p. 21); *Istorie* (în *Glasurele Patriei. Antologie de poezie patriotică românească*, București, Editura Minerva, 1971, p. 272); *Doină* (în *Trepte. Antologie de poezie social-militantă românească*, București, Editura Minerva, 1971, p. 234); *Noapte de dragoste* (în *Cartea țării*, antologie alcătuită de Emil

După 1989, *Persoana întâia plural* nu mai este antologată. În antologia lui Florin Șindrilăru (*Antologia poeziei românești culte de la Dosoftei până în 1993*, București, Editura Teora, 1998) și în cea a lui Constantin Abăluță (*Poezia română după proletcultism. Generația anilor '60-'70*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2000) volumul de debut al Anei Blandiana nu figurează deloc; nici în cea a lui Marin Mincu (*Poezia română actuală. O Antologie comentată*, Constanța, Editura Pontica – București, Editura Romcartexim, 1998–1999), e drept, în acest ultim caz, deoarece poeta însăși a fost eliminată din antologie.

Antologiile poetice de până în 1989 la care ne-am referit, fiind în genere antologii ocazionale, omagiale, nu erau luate în considerație de criticii literari atunci când trebuia trasat profilul vreunui scriitor. Criticii literari antedecembriști s-au degajat treptat de obligația de a analiza componenta ideologică din *Persoana întâia plural*, despre care, cu timpul, nu mai persistă decât o foarte vagă idee, chiar și pentru acei critici care fuseseră contemporani cu debutul poetei în 1964. În schimb, criticii care s-au pronunțat în perioada imediat următoare debutului Anei Blandiana aveau nu numai memoria volumului integral, dar – dat fiind momentul politic – aveau și obligația de a privilegia în comentariile lor critice aspectele ideologice. Unii dintre ei forțează chiar nota interpretativă și supun unei operații de procustare ideologică și acele câteva poeme necontaminate ideologic, care fuseseră acceptate totuși în volum. *Cântec de miner tânăr*, de exemplu. Publicat mai întâi în „Luceafărul”, poemul va fi inclus de poetă în patru din antologiile sale, întregindu-i titlul cu adjectivul „tânăr”. Chiar și cu această adăugire, titlul nu are prea mare aderență la conținutul poemului, la origine poate doar o strategie pentru a-l face publicabil. În realitate, *Cântec de miner tânăr* este o foarte frumoasă poezie de dragoste, pe care o reproducem *in extenso*:

„Azi am plutit, iubito, pe ape mari albastre,
Cămașa de pe mine, iubito, poți s-o storci,
Și m-am gândit pe ape la inimile noastre,
Dar m-ai strigat – tu poți oricând să mă întorci ! –
Și-am revenit din apele albastre,
Și ca dovadă – uite-un pumn de scoici.

Azi am umblat iubito, prin mari și-adânci păduri,
Îmi sfâșiară haina potecile ascunse,
Și m-am gândit prin codri la ochii noștri puri,
Dar m-ai strigat – și-n mine chemarea ta pătrunse;
Și m-am întors din marile păduri,
Și ca dovadă – iată-un pumn de frunze.

Manu, București, Editura Albatros, 1972, p. 45); *Unde-i mândria?* (în Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *Antologia poeziei românești*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1974, p. 449); *Istorie* (în *Cântarea României*, București, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, 1977, p. 173); *Doină* (în *Poezii patriotice și revoluționare*, București, Editura Minerva, 1976, p. 298); *Țară* ((în *Cartea țării*, București, Editura Cartea Românească, 1981, p. 40); *Avram Iancu* (în *Antologia Unirii 1918 – 1989. Versuri*, București, Editura Cartea Românească, 1983, p. 379).

Azi m-am pierdut, iubito, prin straturi mari de timp,
De pe obraz tu șterge-mi, iubito, anii, bine,
Mi se părea-n milenii cu tine că mă plimb,
Dar m-ai strigat – și glasul ți-ajunse greu la mine,
Și m-am speriat că n-o să ajung la timp,
Și-am prins să-mping mormanele de timp
Spre viitor – și iată-mă la tine”.

Reproduce textul integral și I. D. Bălan, din a cărui recenzie eroul liric rezultă a fi „om muncitor”, iar poezia rezultă a fi „dominată de un sentiment de iubire profund și pur care se amplifică la fiecare vers pe fundalul vast de frumusețe câștigat prin muncă”¹². Un alt critic vrea cu orice preț să găsească o relație între titlul *Cântecul de miner tânăr* și conținutul poemului (în care cuvântul „miner” nu apare niciodată), de aceea crede că tânărul îndrăgostit colindă prin păduri în scop demonstrativ, pentru a-i putea explica iubitei că acolo își au sursele minele de cărbuni („tânărul miner știe să dezvăluie iubitei tainele și frumusețile vechilor straturi de cărbune”), iar poezia ar conține „entuziaste și inspirate elogii ale muncii libere de azi”¹³.

În *Mândrie*, una din cele treisprezece inedite incluse în volum, se afirmă un sentiment de orgoliu generațional, subliniat prin întrebarea retorică: „Cine ar putea să mă/să îi jignească?”, cu care se deschide și se încheie poemul:

„Însă fericirea-i apă gravă
Și în albia copilărească –
Epoletii generației mele
Cine ar îndrăzni să îi jignească?”

Comentând aceste versuri, prefațatorul *Persoanei întâia plural* excedează totuși în conexiunile pe care le face cu epoca socialistă: „poeziile Anei Blandiana exprimă demnitatea, mândria unei generații care se simte protejată de socialism”¹⁴.

Mai mult decât în *Mândrie*, în poezia *Dans în ploaie* poeta își declamă cu exuberanță și ostentație demnitatea și libertatea de conștiință:

„Priviți până o să vi se atingă privirea de vânt
Brațele mele ca niște fulgere vii, jucăușe –
Ochii mei n-au cătat niciodată-n pământ,
Gleznele mele n-au purtat niciodată cătușe!

Lăsați ploaia să mă îmbrățișeze și destrame-mă vântul,
Iubiți-mi liberul dans fluturat peste voi –
Genunchii mei n-au sărutat niciodată pământul,
Părul meu nu s-a zbătut niciodată-n noroi!”

¹² I. D. Bălan, *Ana Blandiana. Persoana întâia plural*, „Luceafărul”, nr. 10, 1964, p.2

¹³ Ion Lungu, *Persoana întâia plural*, „Tribuna”, nr. 19, 1964, p. 3.

¹⁴ Nicolae Manolescu, *Prefață la Persoana întâia plural*, București, Editura pentru Literatură, 1964, p. 7.

Dans în ploaie a apărut mai întâi în „Contemporanul” în 1963, adică atunci când, după intervenția lui G. Ivașcu, poetei i s-a acordat o oarecare libertate de expresie. La scurt timp după *Dans în ploaie*, va apărea și prima versiune a poeziei *Intoleranță*, care va intra în componența celui de-al doilea volum. Prin urmare, în acei ani Ana Blandiana scria și poezie adevărată, neaservită dogmelor, chiar dacă nu a putut include în volumul său de debut decât câteva piese necontaminate ideologic. În câteva dintre acestea notăm zvâcnirile de orgoliu ale eului liric, care într-un context social opresiv își reclamă dreptul la puritate și demnitate, dar în sens absolut, abstras din orice context, fără vreo referire la epoca socialistă. Cu toate acestea, interpretarea criticilor, mai ales a celor din primul val, a fost fără excepție în cheie abuziv-ideologică: „Ana Blandiana exprimă - cu un talent poetic remarcabil - starea de spirit a unei întregi generații care s-a format în climatul stimulator al anilor construcției socialiste și care, cum spune poeta, n-a „purat niciodată cătușe”, nu și-a îndoit niciodată genunchii, n-a cunoscut deci privațiunile și umilințele trecutului de exploatare capitalistă. Cu o franchețe cuceritoare, cu acea expresivitate care-i este caracteristică și care se traduce în numeroase metafore jubilatice, poeta mărturisește adeseori mândria și bucuria de a trăi într-o epocă a demnității umane recucerite. Ca în acest *Dans în ploaie*: „...Ochii mei n-au căutat niciodată-n pământ, / Gleznele mele n-au purtat niciodată cătușe! / Lăsați ploaia să mă îmbrățișeze și destrame-mă vântul. / Iubiți-mi liberul dans fluturat peste voi - / Genunchii mei n-au sărutat niciodată pământul, / Părul meu nu s-a zbatut niciodată-n noroi”¹⁵ Matei Călinescu, autorul rândurilor de mai sus, va retușa articolul din „Scânteia”, eliminând accentele ideologice prea apăsate, pentru varianta pe care o va publica ulterior în volumul *Aspecte literare*¹⁶.

În recenzia *Persoana întâi plural*, I. D. Bălan (care și în titlul articolului său a ținut să corecteze eroarea gramaticală strecurată în titlul volumului) comentează *Dans în ploaie* făcând uz de aceleași stereotipii ideologice: „e în poezia Anei Blandiana o plenitudine sufletească, un covârșitor sentiment al demnității umane, ce se afirmă în climatul vieții noastre socialiste în care „Ochii ... n-au cătat niciodată-n pământ”¹⁷.

Să mai cităm spre edificare încă o opinie critică, în sintonie mai mult cu culoarea epocii decât cu poezia propriu-zisă: „în *Dans în ploaie*, elementul natural are (...) o funcție de simbol, întruchipând puritatea și libertatea de care se bucură tineretul de azi”¹⁸.

Așadar, criticii din perioada imediat următoare apariției volumului *Persoana întâia plural*, supralicitând, au dat o interpretare în spiritul dogmelor realist-socialiste chiar și acelor poeme care nu aveau un caracter politizat. Pe măsură ce critica estetică câștiga teren, aspectul ideologic trecea în plan secund, estompându-se

¹⁵ Matei Călinescu, *Persoana întâia plural*, „Scânteia”, 4 iunie 1964, p. 4.

¹⁶ Idem, *Ana Blandiana, Persoana întâia plural*, în *Aspecte literare*, București, Editura pentru Literatură, 1965, p. 319–320.

¹⁷ I. D. Bălan, *Ana Blandiana, Persoana întâi plural*, „Luceafărul”, nr. 10, 1964, p. 2.

¹⁸ Ion Lungu, *Persoana întâia plural*, „Tribuna”, nr. 19, 1964, p. 3.

tot mai mult. Dar dacă, începând cu mijlocul anilor '60, eludarea ideologicului, pe cât posibil, era considerată o cucerire a criticii estetice, după 1989 aceeași eludare devine o limită culpabilă. De aceea, vocile gălăgioase ale unor tineri, dar și vocile revendicative, revanșarde ale unor mai vârstnici cer revizuirea ierarhiilor literare prin analiza integrală a operelor, fără a mai lăsa în umbră producțiile-tribut ideologic. Actualmente, în istoriile literare există capitole dedicate exclusiv analizei dogmelor realismului socialist, cenzurii etc, în schimb capitolele pe autori nu cuprind întotdeauna și analiza textelor cu caracter ideologic.

Din cele de mai sus putem trage o primă concluzie privitoare la *Persoana întâia plural*: cunoașterea trunchiată a acestui volum, așa cum o avem astăzi, nu se datorează numai opțiunii poetei de a elimina din antologiile de autor poeziile ideologice („ideo-poeziile”, cum le numește Eugen Negrici), ci și atitudinii criticii și istoriei literare, atât de dinainte, cât și de după '89. Să luăm spre exemplu anul de hotar 1989: în prefața la volumul *Poezii*, Eugen Simion se referă la primul cuvânt din placheta de debut a Anei Blandiana, „candoarea”, pe care o consideră definitivă pentru întregul volum, dar fără să numească (necum să și analizeze) poezia din care a selectat vocabula respectivă, și anume *Partidului*¹⁹. De asemenea, când este vorba de termeni ideologici, observăm la E. Simion tendința de a eufemiza; de exemplu, comentând versurile „Și-o să te cânt, iubire, o să te cânt/În comunism”, criticul folosește sintagma „într-o zi mai fastă”²⁰ tocmai pentru a o evita pe aceea din text, „în comunism”.

Titlul *Persoana întâia plural*, pe care Eugen Simion în 1989 îl decodifica încă în mod corect („titlul în sine vrea să sugereze identificarea eului poetic cu destinul colectiv”²¹), în anii următori își pierde semnificația. Iulian Boldea în micromonografia sa din anul 2000, singura de altfel care i-a fost dedicată poetei până în prezent, e de părere că titlul este „oarecum programatic”. Numai „oarecum”? Dar să vedem în ce fel își susține criticul afirmația: „Primul volum al Anei Blandiana se intitulează, oarecum programatic, *Persoana întâia plural* (1964). Titlul e simbolic în măsura în care pune în ecuație dorința eului de a se defini și de a-și afirma personalitatea, în conjuncție cu lumea, cu universul privit cu un ochi proaspăt, de o liminară spontaneitate”²². O astfel de interpretare denotă mai degrabă ignorarea voită a dogmelor epocii decât necunoașterea acelor dogme, care impuneau aneantizarea eului în favoarea spiritului de colectivitate²³.

¹⁹ Eugen Simion, *Prefață la Ana Blandiana, Poezii*, București, Editura Minerva, BPT, 1989, p. VI.

²⁰ *Ibidem*, p. VII.

²¹ *Ibidem*, p. VI.

²² Iulian Boldea, *Ana Blandiana*, Brașov, Editura Aula, 2000, p. 9–10.

²³ Pentru campania împotriva intimismului și a folosirii persoanei întâi, vezi Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism. Poezia* (I), ediția a II-a, București, Editura Fundației PRO, 2006, p. 20. Iată și un exemplu concret, rememorat în cartea sa de Annely Ute Gabany: „Scriitoarea Veronica Porumbacu a adus o acuză extrem de grea la adresa colegei sale Nina Cassian, care îndrăznise să-și ofere spre publicare revistei „Viața românească” propriile-i poezii, cu toate că ele făceau dovada unor frământări sufletești individualiste, care nu aveau nimic de-a face cu sentimentele tipice ale celor ce construiau socialismul. În încercarea de a demonstra aceste fapte, Veronica Porumbacu a citit în fața auditoriului poeziile Ninei Cassian”, *Literatura și politica în România după 1945*, trad. din germană de I. Cristescu, București, Editura Fundației Culturale Române, 2001, p. 41.

Nicolae Manolescu recuperează ca „probabil” sensul original al titlului (prin Eugen Simion, pe care îl și citează), dar propune un alt sens, actualizat („titlul are astăzi un înțeles întru câțva diferit”): pluralul îi înglobează pe toți poeții din generația '60, caracterizați de „un izbitor aer de familie”, care este evident în unele teme recurente (cândoarea, adolescența, natura descătușată, datoria față de părinți), spre deosebire de alte teme „false și impuse din afară”²⁴. Cam atât despre volumul de debut al Anei Blandiana în *Istoria critică* a lui Nicolae Manolescu. Prefațatorul din 1964 al *Persoanei întâia plural* se abandonează totuși unui gest malițios atunci când, pentru a ilustra umoarea sarcastică a lui Alexandru Mușina, alege dintre versurile acestuia tocmai pe acelea referitoare la „frumoasa Blandinis”²⁵.

În *Istoria sa*, Alex. Ștefănescu introduce capitolul despre Ana Blandiana cu o notă biobibliografică, în care citează integral poezia *Dies ille, dies irae*, una dintre acelea pe care poeta le recita la întâlnirile cu publicul, electrizat, în anii în care dictatura părea instalată pentru eternitate. Din volumul de debut al poetei, criticul comentează numai *Descântec de ploaie* (preferând acest poem celuilalt pe aceeași temă, *Dans în ploaie*), din care mai citase unele versuri și la pagina 363 din *Istorie*.

Alex. Ștefănescu are pentru Ana Blandiana nu numai prețuire artistică, ci și o mare simpatie, mărturisită de altfel în *Jurnal secret*, unde la data de 3 decembrie 2004 găsim următoarea însemnare: „Stau de vorbă cu Ana Blandiana, la sediul Academiei Civice, unde se sărbătorește împlinirea a zece ani de la înființarea instituției. Poeta strălucește de inteligență, bunătate și frumusețe. Mă gândesc la marea ei realizare de după 1989 – *Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței* de la Sighet”²⁶. Și aparatul iconografic se află tot sub semnul simpatiei criticului pentru poetă, a cărei imagine o vom găsi nu numai la capitolul care îi este dedicat, ci și în mai multe fotografii de grup, răspândite prin toată *Istoria*. Uneori, însă, aprecierea și simpatia lui Alex. Ștefănescu alunecă ușor spre excese hagiografice, ca în următorul pasaj: „Ce anume ne place la Ana Blandiana? Cel mai mult ne place că ea se înfățișează dezarmată în fața publicului, în fața ironicului public de azi. Această vulnerabilitate dă o sugestie de sfințenie (evocându-l pe sfântul Francisc d'Assisi, care s-a dus cu mâinile goale în căutarea lupului feroce)”²⁷.

Or, ceea ce îi irită pe unii astăzi este tocmai această imagine nimbată a poetei, care i-ar conferi un presupus statut de imunitate. Iată o altfel de reacție, rostită pe un ton foarte agresiv: „De peste patruzeci de ani avem o regină necontestată a liricii feminine: Ana Blandiana. E intangibilă”²⁸. Sau, într-un alt articol: „Pe când eram un june ziarist, am comis crima de lezmaiestate. Găsind în presa comunistă o poezie semnată de Ana Blandiana, poezia intitulată *Vibratoare pe Argeș*, mi-am permis să citez câteva fragmente într-un ziar din vara anului 1992 [...] Am ajuns la stâlpul

²⁴ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 1047.

²⁵ *Ibidem*, p. 1322.

²⁶ Alex. Ștefănescu, *Jurnal secret*, București, Editura Corint, 2005, p. 196.

²⁷ Idem, *Istoria literaturii române contemporane 1941–2000*, București, Editura Mașina de Scris, 2005, 397.

²⁸ Luminița Marcu, *Ana Blandiana cu stea-n frunte răsucită corn*, „Evenimentul zilei”, 28 iulie, 2002, p. 5.

infamiei, din cauza crimei de lezmaiestate”²⁹. Întrerupem aici citatul din acest articol, pe care jurnalistul însuși îl califică drept „grosolan”. Jurnalistul în cauză nu știe însă că, de fapt, există două poezii cu același titlu, cu un conținut aproape identic, dar publicate în reviste diferite și la date diferite. Altcineva, la fel de puțin documentat, găsește întâmplător poezia *Partidului* și își anunță victorios descoperirea, fără să știe că de fapt piesa respectivă face parte din volumul de debut al poetei³⁰.

Pe lângă aceștia, mai obstinată și cu mai multă autoritate, este și vocea Ilenei Mălăncioiu. Înainte de 1989 poeta a scris câteva pagini despre volumul *Proiecte de trecut*, pe care mai târziu Ana Blandiana le va aprecia ca fiind „unul dintre cele mai profunde comentarii la nuvelele mele”³¹. În finalul comentariului său, Ileana Mălăncioiu își exprima admirația mai ales pentru o piesă anume, *Reportaj*, impresionată de scena în care eroina evocă seara în care tatăl său a fost ridicat de securitate: „Fiindcă în noul volum al Anei Blandiana există o imagine zguduitoare așa cum se află numai în cărțile cu adevărat mari. [...] După părerea mea, această scenă într-adevăr de neuitat ar putea justifica singură nu numai o carte, ci chiar un autor”³². Ne-am putea întreba de ce Ileana Mălăncioiu nu și-a formulat atunci, în 1987, în acel comentariu elogios, rezerva despre cartea de debut a Anei Blandiana, rezerva sau mai bine zis provocarea, pe care o va lansa mai târziu, cu un impecabil aplomb postdecembrist: „Îmi pot reedita prima carte fără să-mi fie rușine pe când autorii unor debuturi răsunătoare în epocă ar da orice să nu le mai aducă nimeni aminte de ele”³³. Acest titlu de articol este de fapt o frază selecționată dintr-un interviu acordat de Ileana Mălăncioiu, în care, fără să o numească, se referă de mai multe ori la Ana Blandiana. Ileana Mălăncioiu își îndreaptă săgețile împotriva Anei Blandiana la mai tot pasul și în volumul de convorbiri cu Daniel Cristea-Enache, *Recursul la memorie*. Iată un pasaj din această carte, în care Ileana Mălăncioiu se referă din nou la debutul poetei din 1964. „Ana Blandiana a uitat și o parte din opera sa... aceea care a propulsat-o în vârful ierarhiei”³⁴. De altfel, în această carte Ileana Mălăncioiu revine în mod obsesiv asupra debutului „răsunător” al Anei Blandiana și – implicit sau direct – asupra propriului debut, fără un succes deosebit, fără succes „răsunător”, ca să o parafrazăm pe poetă însăși.

Capitolul pe care Nicolae Manolescu i-l dedică poetei Ileana Mălăncioiu în *Istoria critică* pare a fi fost gândit ca un răspuns direct la toate obiecțiile și

²⁹ Cătălin Mihuleac, *Garsoniera memorială. Vibratoarele doamnei Ana Blandiana*, „Ziua de Iași”, 28 februarie 2007, p. 1.

³⁰ Toma Ostriș, *Dizidenta Ana Blandiana*, „Eminescu”, S.N., nr. 8, 2006, p. 49.

³¹ *Ana Blandiana*, „Oamenii de cultură nu sunt luați în seamă decât în momentul bacșișurilor electorale” (26 aprilie 2003), în vol. Nicolae Coande, *Celălalt capăt. Interviuri*, București, Editura Curtea Veche, 2006, p. 35.

³² Ileana Mălăncioiu, Martor unic al unei duble realități, în vol. *Călătorie spre mine însămi*, București, Editura Cartea Românească, 1987, p. 220.

³³ Ileana Mălăncioiu, „Îmi pot reedita prima carte fără să-mi fie rușine, pe când autorii unor debuturi răsunătoare în epocă ar da orice să nu le mai aducă nimeni aminte de ele”, interviu realizat de Daniel Cristea-Enache, „Adevărul literar și artistic”, 21 august 2001, p. 3.

³⁴ Idem, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 20.

nemulțumirile acesteia: „Debutul poetei n-a reprezentat un succes de critică. Prin raport cu entuziasmul consumat la debuturile anterioare, putem spune că Ileana Mălăncioiu a avut parte de o primire destul de rece. Acest lucru se va întâmpla și cu debuturile imediat următoare. Generația '60 părea a-și fi stabilit liderii, atât în poezie, cât și în proză. Ar fi de remarcat și că niciunul dintre poeții apăruiți la finele deceniului 7 și la începutul deceniului 8 n-a fost omologat de școală. Grăbite să-i găzduiască pe cei dintâi șazeciști în paginile lor, manualele s-au dovedit foarte reticente cu cei din urmă. Împrejurarea aceasta n-are nici o legătură cu valoarea poezilor. O parte de vină o poartă, e drept, noua critică literară, congeneră cu poezia, care a fixat canonul mai devreme decât era normal”³⁵.

Debutul fără succes „răsunător” al Ilenei Mălăncioiu trebuie văzut, așadar, în contextul politic și în dinamica evoluției literare a acelor ani și nu neapărat, așa cum face poeta, în comparație, în contrast chiar, cu cel al Anei Blandiana, care aparține altei faze, a anilor '60. Insistența cu care Ileana Mălăncioiu îi impută neretipărirea cărții de debut este în realitate doar un pretext pentru a atrage atenția asupra pieselor ideologice conținute în acel volum. Dar chestiunea – pusă deliberat în mod incorect – acuză totuși o stare de lucruri reală. Critica literară nu și-a exercitat la timp funcțiunile și, astfel, locul lăsat liber de critică, s-a transformat într-o arenă a hărțuielii. Volume ca *Persoana întâia plural* puse în surdină la mijlocul anilor '60, ca un fapt meritoriu al criticii estetice, continuă și după '89 să rămână în umbră, adică neanalizate, dar nu pentru a privilegia în continuare esteticul, ci din inhibiție. În clima postdecembristă, complet isterizată, nu se mai încumetă nimeni s-o facă. Ba, uneori, chiar sunt descurajați acei „critici care scormonesc prin ultimele manuscrise publicate prin nu știu ce gazetă din junetea scriitorului pentru a descoperi acolo paradisul hermeneutic...” după cum se exprimă unul dintre recenzenții antologiei din 2004 a Anei Blandiana³⁶.

De inhibiție pare a fi atins și Eugen Negrici, autorul câtorva cărți despre literatura română în comunism („sub comunism”, spune criticul, influențat de înțelepciunea înaintașilor), cele mai importante de altfel până la ora actuală. Criticul mărturisește că în alcătuirea antologiei poetice, aferentă cărților sale teoretice, ar fi avut inițial ideea, oarecum fantezistă, de a include textele fără numele scriitorilor. În cele din urmă, antologatorul a indicat numele scriitorilor, dar nu al tuturor scriitorilor care ar fi trebuit să figureze în *Poezia unei religii. Patru decenii de agitație și propagandă*. Eugen Negrici a exclus din antologie mai multe categorii de scriitori, cu următoarele motivații:

- 1) scriitorii care au o operă importantă și doar câteva „texte obținute prin șantaj și presiune” (nu sunt indicate nume);
- 2) scriitori care au fost nevoiți să accepte să scrie unele texte cu conținut ideologic pentru a putea debuta (sunt indicate numele câtorva „poeți remarcabili precum Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ilie Constantin”);

³⁵ Nicolae Manolescu. *op. cit.*, p. 1063.

³⁶ Mihai Ene, *Patru decenii de poezie*, „Mozaicul”, nr. 5–6, 2005, p. 10.

3) scriitorii care, „deși au făcut destule concesii, au cu ce echilibra această balanță” (nu sunt indicate nume)

4) scriitorii care n-au făcut concesii dogmelor ideologice (sunt indicate două nume: Ileana Mălăncioiu și Mircea Ciobanu)³⁷.

Acestea fiind categoriile excluse, Eugen Negrici își structurează antologia „pe criteriul frecvenței unor nume”, adică a acelor scriitori care au aderat în mod necondiționat la dogmele partinice și au scris mult, fără multe scrupule intelectuale sau morale. Numai că, în felul acesta, ni se dă o idee parțială, falsă despre viața literară a acelor ani, care nu era constituită numai din „jebeleni și deșlii”³⁸. În plus, procedând astfel, se alimentează falsa impresie de clandestinitate a scriitorilor nementionați. Reticiența aceasta de a le indica numele (și de a-i pune în discuție) este mai degrabă nocivă decât reverențioasă față de onorabilitatea acestora.

O ieșire din impasul acesta al fobiei de nume pare a fi jocul de-a numele: „Haideți să dăm, fiecare, câte două nume de asemenea scriitori importanți amnezici. [...] Vă propun să intrați în acest «joc periculos» și să dați, tot așa, două nume de autori importanți cu memorie oscilantă”³⁹. Se joacă de-a numele Daniel Cristea-Enache și Ileana Mălăncioiu în volumul de convorbiri *Recursul la memorie*, publicat în 2003, la care este anexat interviul realizat de cei doi în 2001, dar în volum se renunță la titlul provocator cu care apăruse în presă: „Îmi pot reedita prima carte fără să-mi fie rușine, pe când autorii unor debuturi răsunătoare în epocă ar da orice să nu le mai aducă nimeni aminte de ele”, care o avea drept țintă pe Ana Blandiana. Dar în *Recursul la memorie* nu se renunță nici la provocări, nici la atacuri împotriva Anei Blandiana. Împărțindu-și rolurile jocului, lui Daniel Cristea-Enache îi revine rolul de a introduce, încă din primele pagini, subiectul Ana Blandiana: „Nu pot să nu mă minunez de amnezia Anei Blandiana, poetă, de asemenea, importantă, dar care a debutat în 1964 cu un volum (*Persoana întâia plural*) plin-ochi de versuri adolescentin-conformiste cu linia partidului. Domnia sa, vorbind cu atâta patos despre salvarea colectivității din marasm, se scoate, ca să zic așa, din cauză cu multă seninătate. Într-o antologie recent apărută, consistentă și reprezentativă pentru traseul său liric, începutul literar lipsește aproape cu desăvârșire. Episodul de conformism juvenil parcă nici n-ar fi existat! (Nici în lunga notă biobibliografică nu aflăm ceva despre el.) Mă întreb cum putem să le cerem altora asumarea trecutului, dacă noi înșine, repere ale conștiinței postrevoluționare, nu reușim să facem acest lucru. E mai dificilă «practica» decât «teoria?»”⁴⁰. La chestiunea astfel expusă și încheiată cu o întrebare s-ar putea replica cu o altă întrebare: De ce pretinde Daniel Cristea-Enache unui scriitor să facă ceea ce i-ar fi revenit lui însuși în calitate de critic literar?

Oricum, pornind de la această „provocare”, concordată de fapt cu interlocutorul său în prealabil, Ileana Mălăncioiu va face comentarii cu privire la Ana Blandiana

³⁷ Eugen Negrici, *Poezia unei religii politice. Patru decenii de agitație și propagandă*, București, Editura PRO, f.a., p.8.

³⁸ Idem, *Literatura română sub comunism. Poezia* (I), ediția a II-a, București, Editura PRO, 2006, p. 26.

³⁹ Ileana Mălăncioiu, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 16 – 17.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 17.

pe tot parcursul cărții, și nu numai în chiestiuni literare. În cele ce urmează, însă, ne vom referi exclusiv la aspectele literare, la cele legate de debut mai ales. Este, desigur, dreptul fiecărui autor să-și pună în evidență propria operă, dar nu neapărat înverșunându-se împotriva altui autor care, cum e cazul de față, nu s-a angajat niciodată în polemică.

Recursul la memorie este o carte care a eșuat cel puțin într-una din mizele sale, deoarece complexul debutului fără succes „răsunător” al Ilenei Mălăncioiu a rămas intact. Ca dovadă faptul că, la un interval de timp destul de scurt de la apariția cărții, Ileana Mălăncioiu propune din nou chestiunea într-un interviu, exact în aceiași termeni: „Volumul *Pasărea tăiată* nu s-a bucurat nici pe departe de succesul pe care l-au avut *Persoana întâia plural* și alte debuturi celebre la vremea lor, care au impus din capul locului câte un nume de scriitor”⁴¹. Și în citatul de mai sus poeta se arată a fi resentimentară față de ceea ce ea consideră a fi atuurile șaizeciștilor (succes la debut, prezența în manuale), dar trece sub tăcere rolul pe care aceștia l-au avut în repunerea în drepturi a lirismului, cu efecte benefice în primul rând asupra promoției succesive de poeți debutanți, printre care se numără și Ileana Mălăncioiu însăși: „Așa cum au fost însă, acele debuturi nu semănau cu nimic ce se publicase în România anilor anteriori și reușiseră o breșă în realismul socialist, care nu avea să se mai redreseze niciodată. Influența lor asupra climatului literar a fost atât de mare, încât peste numai doi-trei ani următoarea serie de debutanți (șaptezeciștii), ca și noi, cei ajunși deja la a doua carte, am reușit să refuzăm concesiile, continuând totuși să publicăm”⁴².

În ceea ce o privește pe Ana Blandiana, într-adevăr, nu a mai scris niciodată poezie ideologică după 1964. Mai trebuie, de asemenea, adăugat că nu numai succesul „răsunător” sau includerea în manuale au fixat-o pe Ana Blandiana în conștiința publică, ci și prezența constantă în presa culturală, spre deosebire de cea a Ilenei Mălăncioiu, sporadică mai degrabă. Că Ileana Mălăncioiu are mobiluri nu numai literare în compararea obsesivă a volumului său de debut *Pasărea tăiată* cu *Persoana întâia plural* rezultă și din faptul că nu a sfidat niciodată pe nimeni altcineva să-și retipărească scrierile publicate în anii '50–'60, scrieri de genul celor pe le indicăm mai jos în ordine aleatorie, ca să ne referim numai la câte un titlu pentru fiecare nume (iar numele!): *Minerii* (Gabriela Melinescu), *Munca patriotică* (Ion Pop), *Muncă patriotică* (Petre Stoica), *În biroul lui Lenin* (Florența Albu), *Nemuritorul februarie*. Versuri închinată grevelor din 1933 (Șerban Foartă), *Statuia lui Lenin* (Ilie Constantin), *Popor, partid, poezie* (Constanța Buzea), etc., etc.

Dar, iată, ne-am lăsat și noi antrenați în jocul de-a numele, mai mult demonstrativ desigur, pentru a-i pune în evidență inconsistența. Căci aici trebuie chemate în cauză critica și istoria literară să-și exercite funcțiunile, fără reticențe postdecembriste. În ceea ce îi privește pe scriitori, aceștia au libertatea să-și retipărească sau nu volumul de debut, după cum au libertatea să retracteze sau nu

⁴¹ Ileana Mălăncioiu: „Poezia – un exercițiu de supraviețuire”, interviu realizat de Clara Mărgineanu, „Contemporanul”, nr. 9, 2008, p. 8.

⁴² Ana Blandiana, „Oamenii de cultură nu sunt luați în seamă decât în momentele bacșișurilor electorale”, în Nicolae Coande, *Celălalt capăt. Interviuuri*, București, Editura Curtea Veche, 2006, p. 36.

scrieri, atitudini etc. (Cezar Baltag este amintit de poeta Ileana Mălăncioiu cu admirație pentru gestul său sincer de a fi regretat, cu puțin timp înainte de a se stinge, concesiile ideologice pe care le făcuse⁴³; un alt șaizecist, Gabriel Dimisianu, chiar dacă nu retractează în mod explicit, depune a mărturie elocventă despre atmosfera literară a anilor '60 și despre coercițiile care o guvernau⁴⁴; nu face același lucru Ilie Constantin, care pare a fi oripilat de „mătăniile ideologice” ale lui Alexandru Philippide – prefațatorul volumului său de debut, semnătură care trebuie să-l fi flatat pe tânărul de atunci – în schimb, este melancolic-duios cu ale sale⁴⁵).

În volumul *Recursul la memorie* se vehiculează cu oarecare frecvență termenii antinomici memorie – amnezic: Ileana Mălăncioiu posedă „o foarte bună memorie *rea*”, alți scriitori n-au memorie deloc, sunt amnezici, alții au o „memorie oscilantă”. Trecerea de la „memorie” la *Memorial* se face în mod spontan și cei doi interlocutori pun și această realizare a Anei Blandiana sub semnul inconsecvenței. Ana Blandiana, dimpotrivă, trasează o linie de continuitate între realizarea *Memorialului* și un episod din propria-i biografie, plasabil la începutul anilor '50 în plină epocă stalinistă, evocat în poemul *Partidului*, cu care se deschide cartea sa de debut *Persoana întâia plural*: „Este relatarea suferinței pe care am trăit-o la nouă ani, când întreaga mea clasă, cu excepția mea, a primit cravata roșie. A fost pentru mine momentul în care am avut revelația stigmatului – de neînțeleș atunci – pe care îl purtam și din care avea să se nască de altfel peste ani și Memorialul Sighet”⁴⁶.

ABSTRACT

The author assesses and also amends some of the data regarding the appearance and „the second appearance” of Ana Blandiana as well as the details of her publication history and censorship.

Key-words: Blandiana, publication history, censorship

⁴³ Ileana Mălăncioiu, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 107.

⁴⁴ Gabriel Dimisianu, *Generația mea în anii '60*, „România literară”, nr. 13, 2008, p. 5.

⁴⁵ Ilie Constantin, *O relectură autocritică*, „România literară”, nr. 25, 2008, p. 20.

⁴⁶ Ana Blandiana, „Oamenii de cultură nu sunt luați în seamă decât în momentele bacșișurilor electorale”, în Nicolae Coande, *Celălalt capăt. Interviuri*, București, Editura Curtea Veche, 2006, p. 36.

Să mai cităm încă un pasaj referitor la același episod din copilărie: „De exemplu, țin minte – și am scris despre asta și o poezie care, deși mutilată, se află în primul meu volum – cât de disperată am fost, vă rog să nu zâmbiți, când în clasa a II-a sau a III-a primară, toți colegii mei fuseseră făcuți pionieri și eu nu. Țin minte că am plâns ore întregi, nu aveam atunci o conștiință politică, tot ce înțelegeam era că toți considerau asta ca o recompensă, ca o mândrie. Se spunea că pionieri sunt făcuți copiii cei mai buni, care învață bine. Eu știam că învățam bine, și totuși, nu puteam fi făcută, deci era o mare nedreptate. Țin minte și acum plânsul de ore întregi și disperarea mamei și a învățătoarei, amândouă încercând să mă facă să mă liniștesc și nereușind, și explicându-mi că nu fiindcă nu învăț bine, sau pentru că n-am fost cuminte, ci pentru că n-am împlinit nouă ani, ceea ce evident nu era adevărat. Nu fusesem făcută pionieră deoarece tata era închis. Sunt lucruri care pot părea ridicole acum, dar care cu siguranță că au marcat copilul care eram, și care s-au transmis și celorlalte vârste”, Ana Blandiana, „Nu mai depinde de mine să redevin scriitor pur și simplu”, interviu realizat de Virgil Podoabă, „Vatra”, octombrie 1991, în vol. Ana Blandiana, *Cine sunt eu? (un sfert de secol de întrebări)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 166.